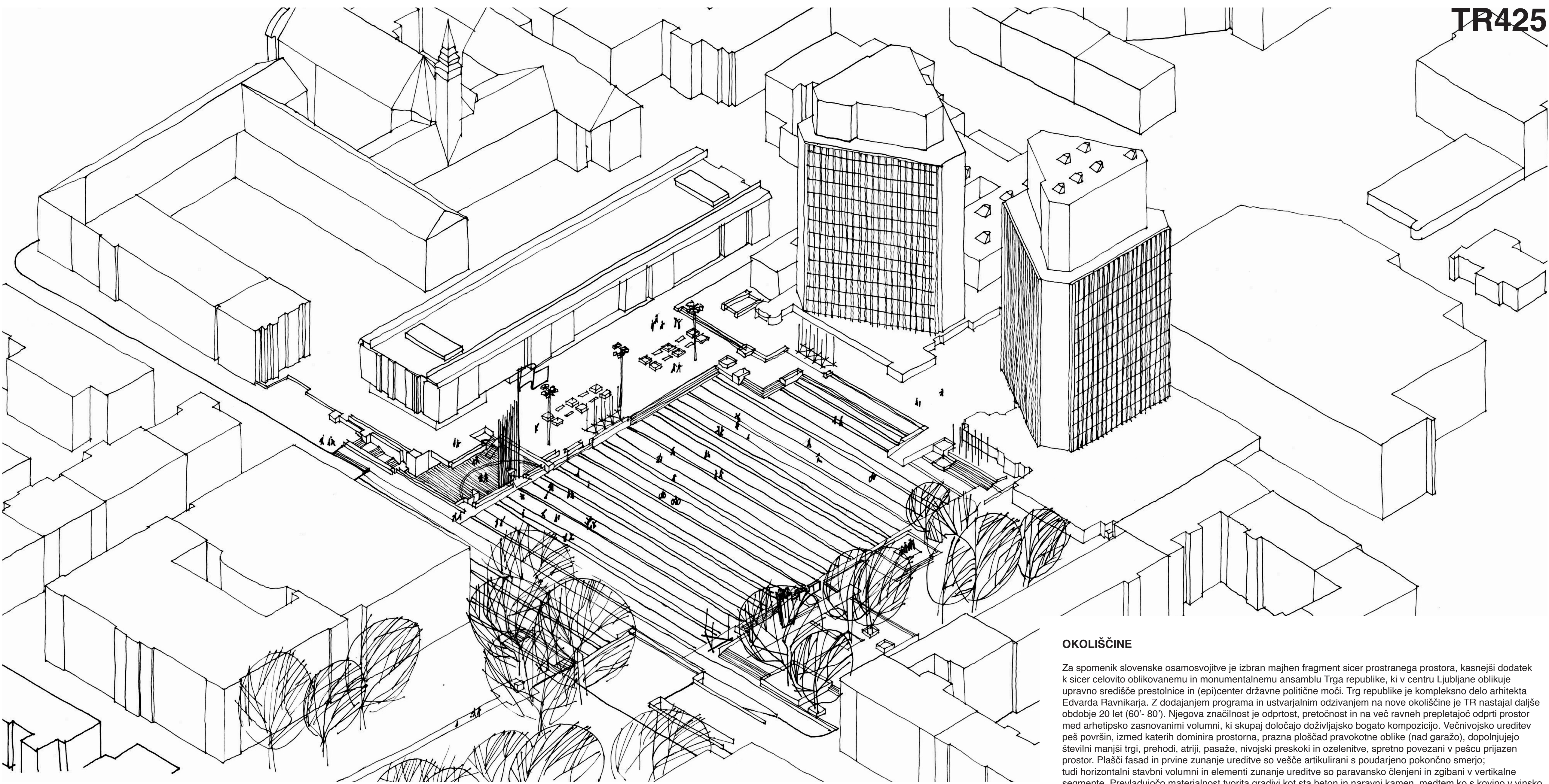
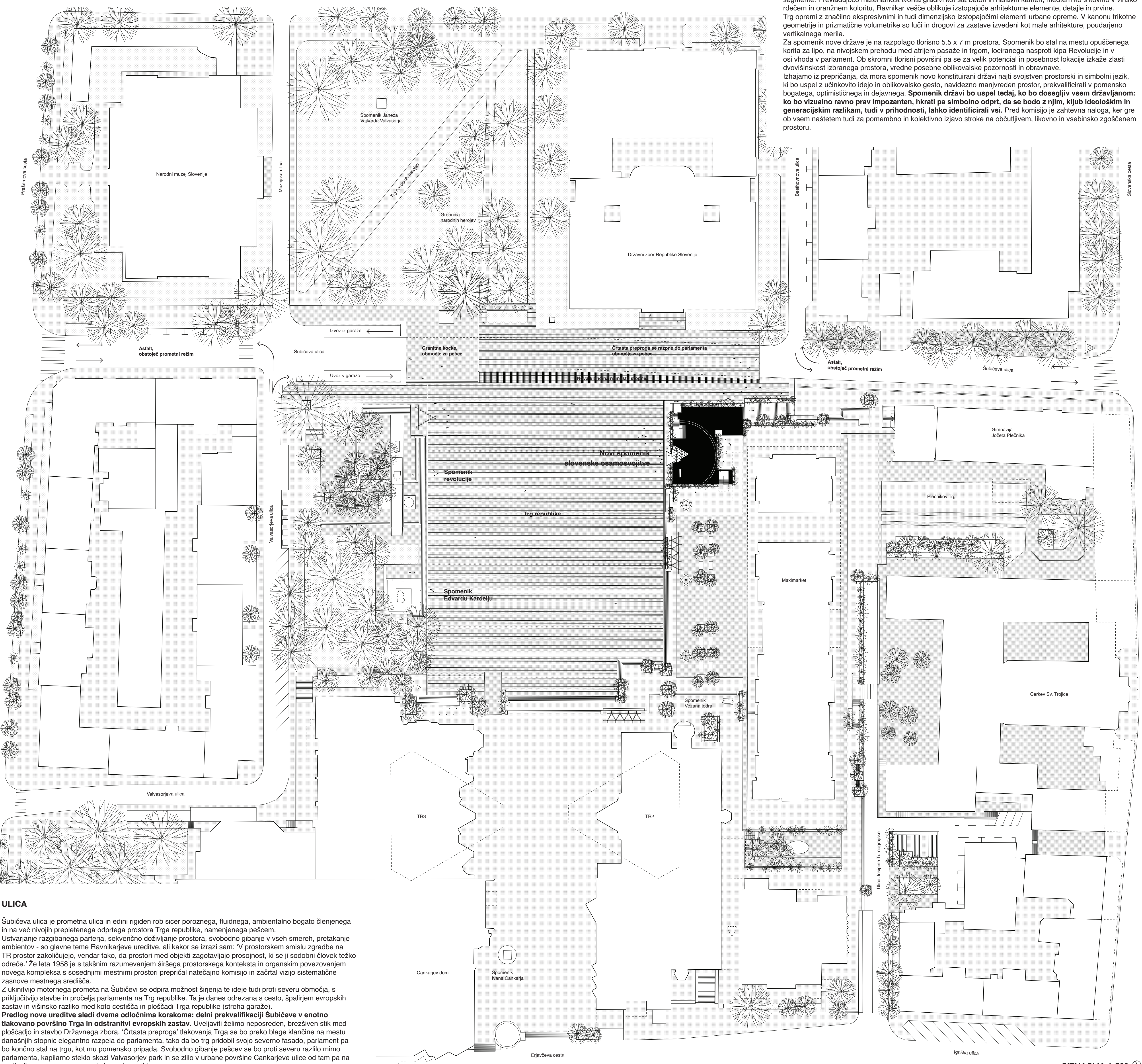

OKOLIŠČINE

Za spomenik slovenske osamosvojitve je izbran majhen fragment sicer prostranega prostora, kasnejši dodatek k sicer celovito oblikovanemu in monumentalnemu ansamblu Trga republike, ki v centru Ljubljane oblikuje upravno središče prestolnice in (epi)center državne politične moči. Trg republike je kompleksno delo arhitekta Edvarda Ravnikarja. Z dodajanjem programa in ustvarjalnim odzivanjem na nove okoliščine je TR nastajal daljše obdobje 20 let (60'- 80'). Njegova značilnost je odprtost, pretočnost in na več ravneh prepletajoč odprti prostor med arhitektsko zasnovanimi volumni, ki skupaj določajo doživljajsko bogato kompozicijo. Večnivojsko ureditev peš površin, izmed katerih dominira prostorna, prazna ploščad pravokotne oblike (nad garažo), dopolnjujejo številni manjši trgi, prehodi, atriji, pasaže, nivojski preskoki in ozelenitve, spretno povezani v pešču prijazen prostor. Plašči fasad in prvine zunanje ureditve so večše artikulirani s poudarjeno pokončno smerjo; tudi horizontalni stavbni volumni in elementi zunanje ureditve so paravansko členjeni in zgibani v vertikalne segmente. Prevladujočo materialnost tvorita gradivi kot sta beton in naravni kamen, medtem ko s kovino v vinsko rdečem in oranžnem koloritu, Ravnikar večše oblikuje izstopajoče arhitekturne elemente, detajle in prvine. Trg opremi z značilno ekspresivnimi in tudi dimenzijsko izstopajočimi elementi urbane opreme. V kanonu trikotne geometrije in prizmatične volumetrike so luči in drogovi za zastave izvedeni kot male arhitekture, poudarjeno vertikalnega merila.

Za spomenik nove države je na razpolago lorišno 5.5 x 7 m prostora. Spomenik bo stal na mestu opuščenega korita za lipo, na nivojskem prehodu med atrijem pasaže in trgov, lociranega nasproti kipa Revolucije in v osi vhoda v parlament. Ob skromni tlorisni površini pa se za velik potencial in posebnost lokacije izkaže zlasti dvoviskotskost izbranega prostora, vredne posebne oblikovalske pozornosti in obravnave. Izhajamo iz prepričanja, da mora spomenik novo konstituirani državi najti svojstven prostorski in simbolični jezik, ki bo uspel z učinkovito idejo in oblikovalsko gesto, navidezno manjvreden prostor, prekvallificirati v pomensko bogatega, optimističnega in dejavnega. **Spomenik državi bo uspel tedaj, ko bo dosegil vsem državljanom: ko bo vizualno ravno prav impozanten, hkrati pa simbolično odprti, da se bodo z njim, kljub ideološkim in generacijskim razlikam, tudi v prihodnosti, lahko identificirali vsi.** Pred komisijo je zahtevna naloga, ker gre ob vsem naštetem tudi za pomembno in kolektivno izjavo stroke na občutljivem, likovno in vsebinsko zgoščenem prostoru.

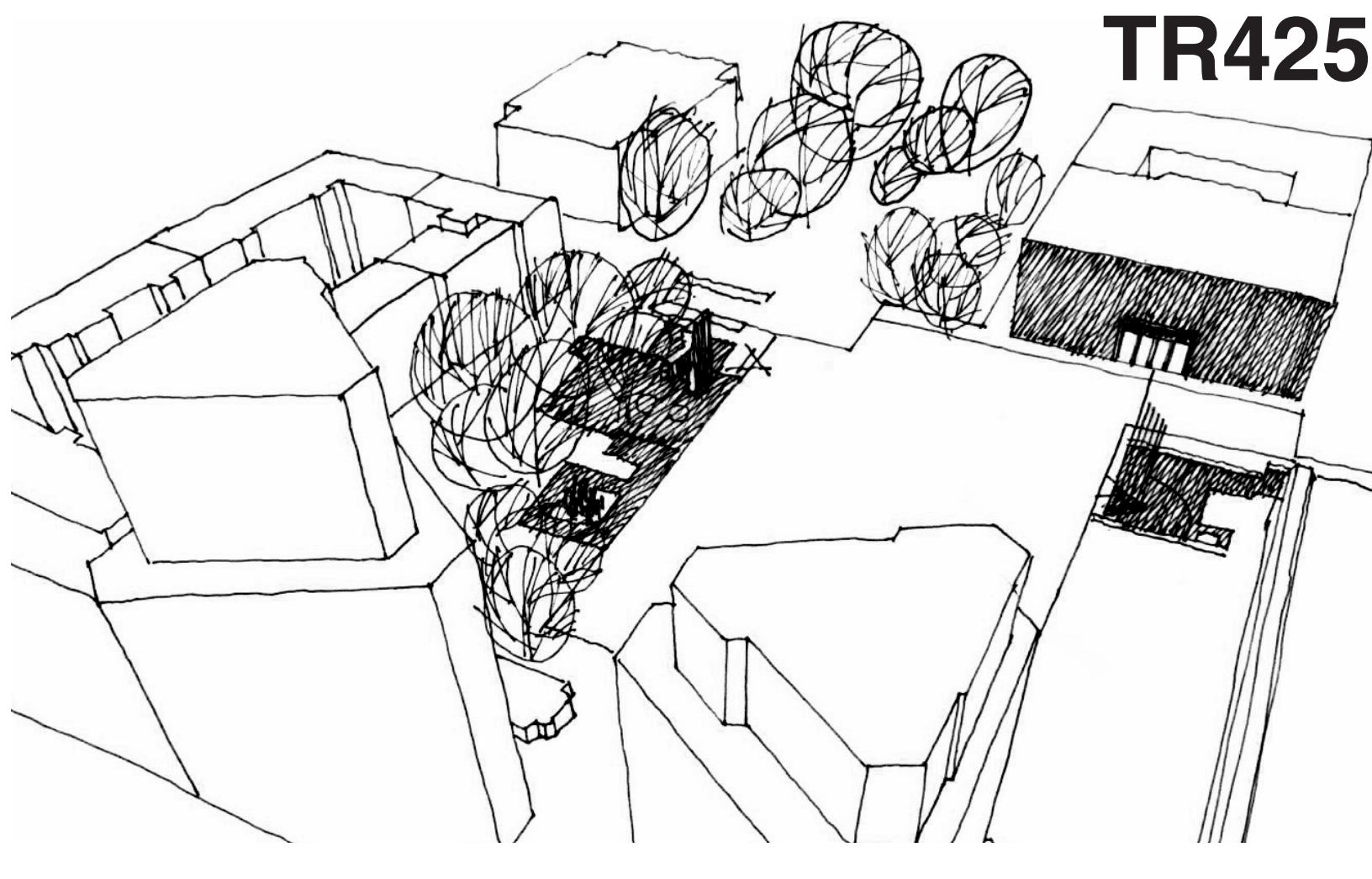
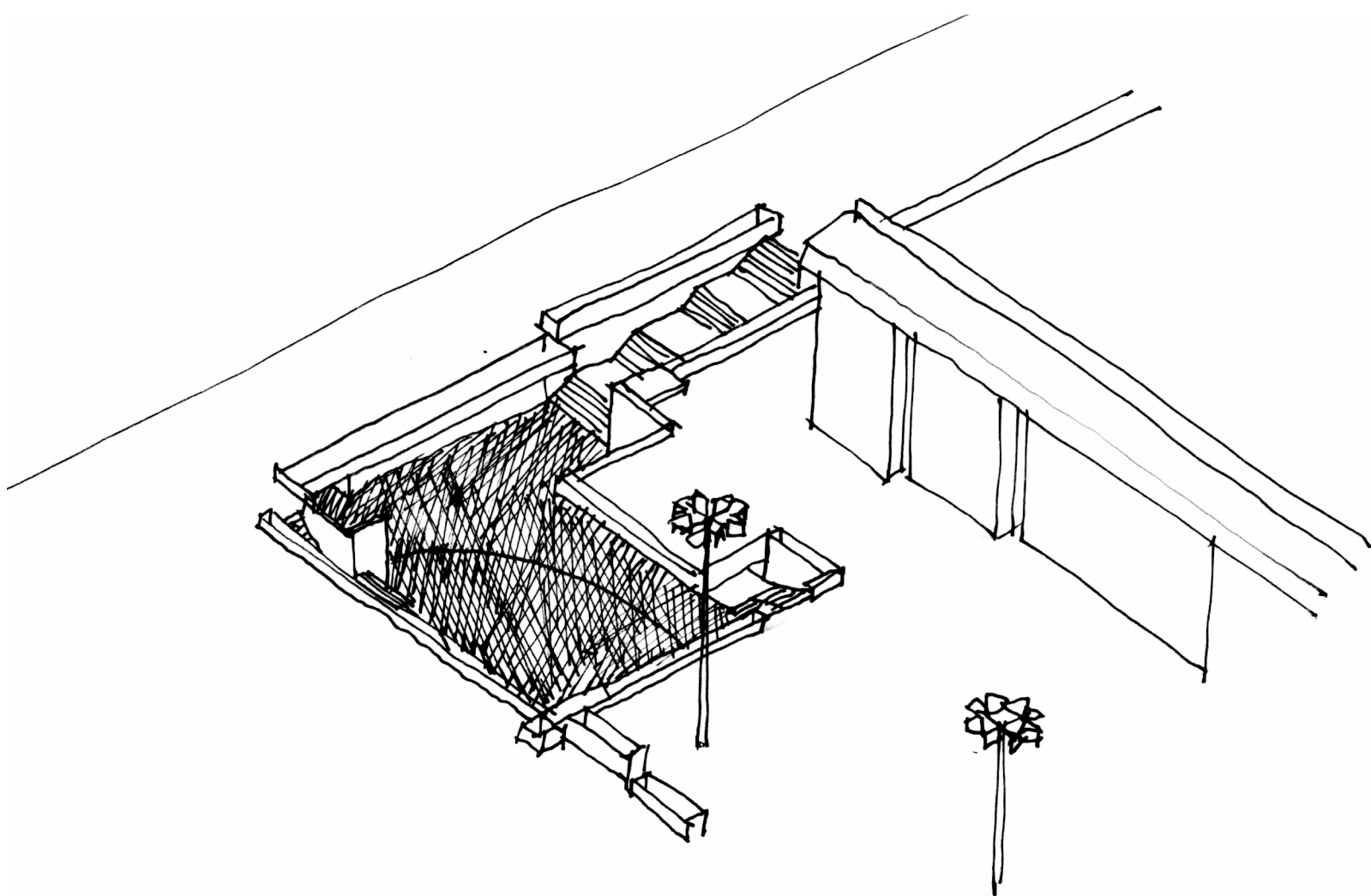
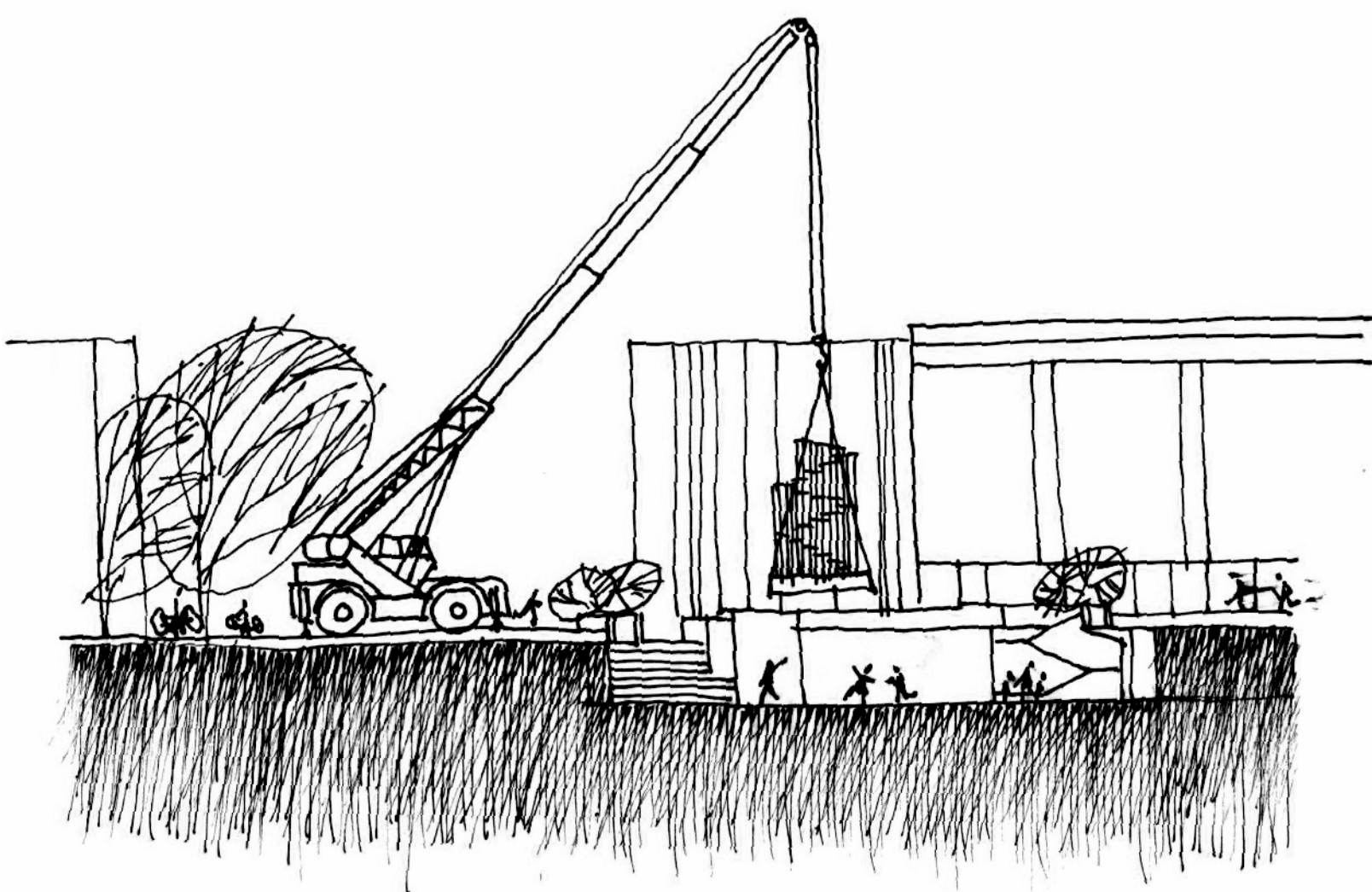

ULICA

Šubičeva ulica je prometna ulica in edini rigiden rob sicer poroznega, fluidnega, ambientalno bogato členjenega in na več nivojih prepletenega odprtega prostora Trga republike, namenjenega pešcem. Ustvarjanje razgibanega parterja, sekvenčno doživljanje prostora, svobodno gibanje v vseh smereh, pretakanje ambientov - so glavne teme Ravnikarjeve ureditve, ali kakor se izrazi sam: 'V prostorskem smislu zgradbe na TR prostor zakoličujejo, vendar tako, da prostori med objekti zagotavljajo prosojnost, ki se ji sodobni človek težko odreče.' Že leta 1958 je s takšnim razumevanjem širšega prostorskega konteksta in organskim povezovanjem novega kompleksa s sosednjimi mestnimi prostori preprical natečajno komisijo in začrtal vizijo sistematične zasnove mestnega središča.

Z ukinitvijo motornega prometa na Šubičevi se odpira možnost širjenja te ideje tudi proti severu območja, s priključitvijo stavbe in pročelja parlamenta na Trg republike. Ta je danes odrezana s cesto, špalirjem evropskih zastav in višinsko razliko med koto cestnišča in ploščadi Trga republike (streha garaže).

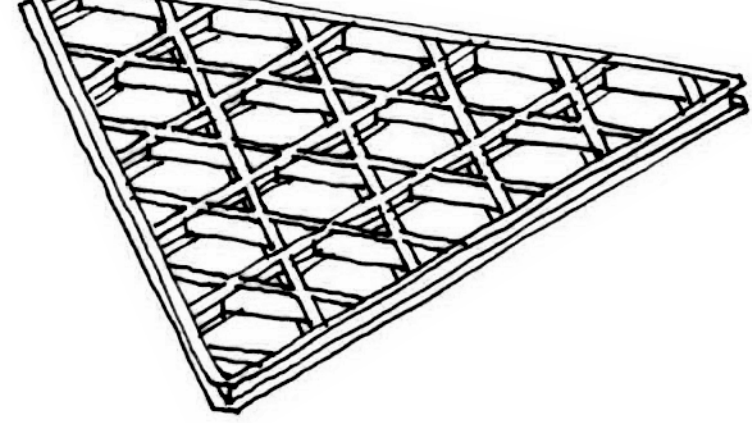
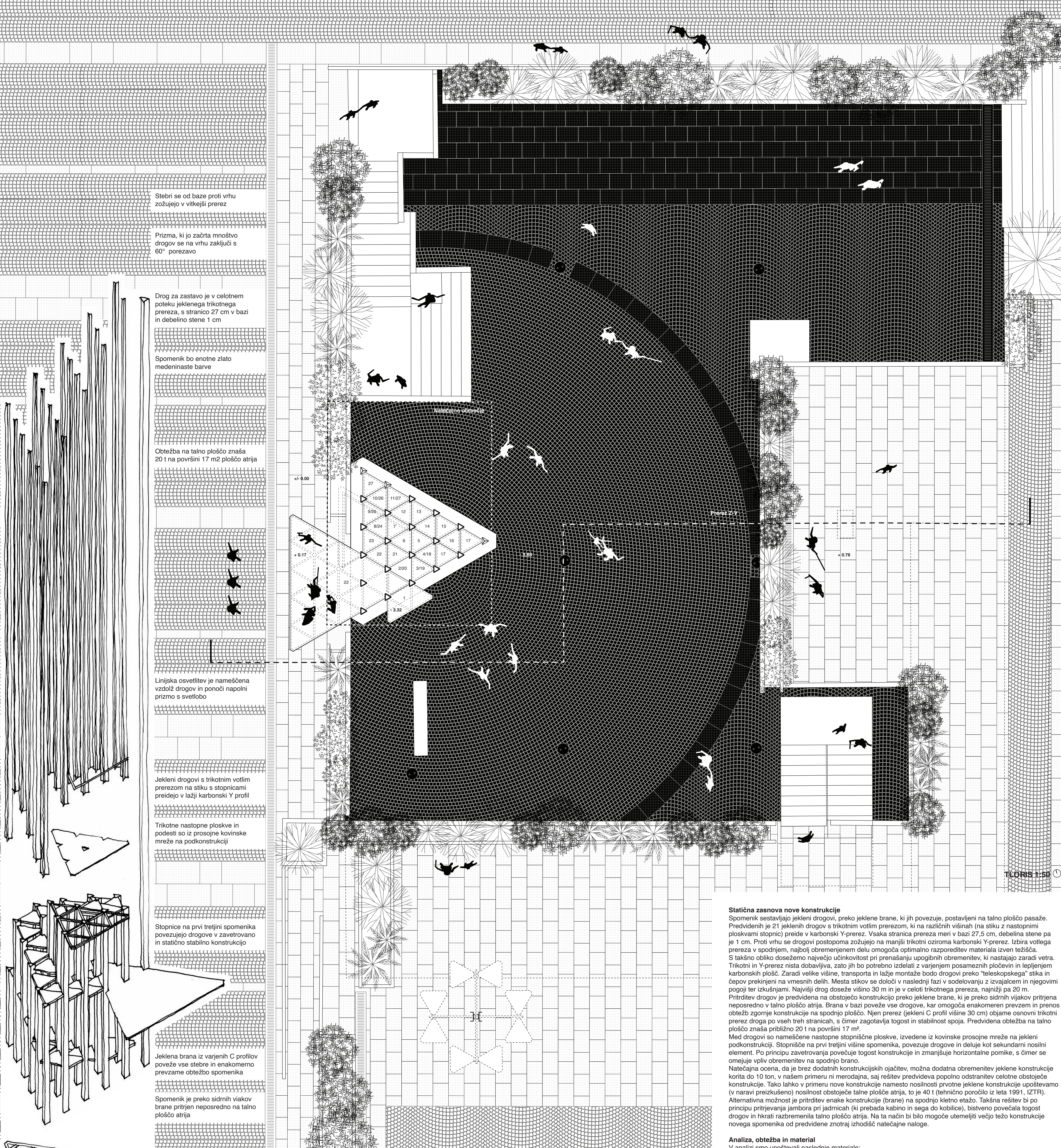
Predlog nove ureditve sledi dvema odločilnima korakoma: delni prekvallifikaciji Šubičeve v enotno tlakovano površino Trga in odstranitvi evropskih zastav. Uveljavlji želimo neposreden, brezšiven stik med ploščadjo in stavbo Državnega zbora. Črta sta preproga tlakovanja Trga se bo preko blege klančine na mestu današnjih stopnic elegantno razpela do parlamenta, tako da bo trg pridobil svojo severno fasado, parlament pa bo končno stal na trgu, kot mu pomensko pripada. Svobodno gibanje pešcev se bo proti severu razlilo mimo parlamenta, kapilarno steklo skozi Valvasorjev park in se zlilo v urbane površine Cankarjeve ulice od tam pa na uveljavljene mestne promenade in v urbano tkivo.

Spomenik je zasnovan kot 'velika oprema' ali 'majhna arhitektura'. **Jekleni del spomenika bo izdelan v delavnici in bo v prostor atrija spušen z avtodvigalom.** Na svoje mesto ob zahodni steni atrija bo postavljen tako, da se razen na stiku s tlemi ne bo dotikal nobene druge površine.

Spomenik demokratični prihodnosti je zamišljen kot odprt proces, ne kot dokončen prostorski akt. Tako kot se proces demokratizacije ne konča z ustanovitvijo države, tudi spomenik odpira možnost nadaljnje kulturne nadgradnje. **Atrij bo v prihodnje lahko oblikovan kot prostor umetniških intervencij,** vzpostavljen skozi javne natečaje in sodelovanje umetniških disciplin. Na ta način se bo po vzoru klasičnega tandem arhitekture in plastike (npr. Glantz + Putrih/Kalin) atrij kultiviral v živ, dinamičen prostor, ki omogoča pluralnost interpretacij. Tako se bo spomenik razvijal v živ okvir dialoga med prostorom, umetnostjo in demokracijo – ne kot statičen objekt, temveč kot trajno odprta platforma skupnosti.

Primerjalna prostorska analiza pokaže, da vsi umetniški artefakti Trga republike zavzemajo znatne površine. Zato se nov spomenik prostorsko ne omejuje na 'korito za drevo', temveč si **prisvaja večji prostor, izkoristi največji potencial območja - dvovišnost in kipi iz prostornejšega atrija.** Če je v tlorisu predvideni prostor skop in skromen, se v prerezu izkaže kot svojstven in zanimiv. Zasnova spomenika izkoristi posebnost in ustvari nov, doživljajsko bogat ambient javnega prostora. Od 'relikta velike simbolne vrednosti' ohranimo tlorisno lokacijo in element droga za zastavo.

Alternativna pritrditev brane je na ploščo kletne etaže. Tako bi se povečala togost drogov in razbremenila talna plošča atrija

KONSTRUKCIJSKA ZASNOVA

Obstoječe stanje
Iz tehnične dokumentacije iz leta 1991 (IZTR): Ureditev Trga republike: Investitor: Republiški sekretariat za informiranje – Ljubljana, Odbor za slovesno promocijo Slovenije) razberemo, da je na načrtovano in kasneje izvedeno jekleno konstrukcijo upoštevana obremenitev korita z zemljo. Celotna teža in obremenitev strukture (konstrukcija, zemlja in drevo na talno ploščo atrija je znašala 40 t. Korito z zemljo je bilo leta 2014 odstranjeno, lipa pa je bila presajena na Trg narodnih herojev. Na prvotni lokaciji je ostala le jeklena konstrukcija s kamnito oblogo, betonske stene in ploščad z drogom za zastavo. Težo obstoječe konstrukcije ocenjujemo na cca. 10 t.

Statična zasnova nove konstrukcije
Spomenik sestavljajo jekleni drogov, preko jeklene brane, ki jih povezuje, postavljeni na talno ploščo pasaže. Predvidenih je 21 jeklenih drogov s trikotnim votlim prereзом, ki na različnih višinah (na stiku z nastopnimi ploskvami stopnic) preide v karbonski Y-prerez. Vsaka stranica prereza meri v bazi 27,5 cm, debelina stene pa je 1 cm. Proti vrhu se drogov postopoma zožujejo na manjši trikotni oziroma karbonski Y-prerez. Izбира votlega prereza v spodnjem, najbolj obremenjenem delu omogoča optimalno razporeditev materiala izven težišča. S takšno obliko dosežemo največjo učinkovitost pri prenašanju upogibnih obremenitev, ki nastajajo zaradi vetra. Trikotni in Y-prerez nista dobavljiva, zato jih bo potrebno izdelati z varjenjem posameznih pločevin in lepljenjem karbonskih plošč. Zaradi velike višine, transporta in lažje montaže bodo drogovci preko "teleskopskega" stika in čepov prekinjeni na vmesnih delih. Mesta stikov se določi v naslednji fazi v sodelovanju z izvajalcem in njegovimi pogoji ter izkušnjami. Najvišji drog doseže višino 30 m in je v celoti trikotnega prereza, najnižji pa 20 m. Pritrditev drogov je predvidena na obstoječo konstrukcijo preko jeklene brane, ki je preko sidrlnih vijakov pritrjena neposredno v talno ploščo atrija. Brana v bazi poveže vse drogovce, kar omogoča enakomeren prevzem in prenos obtežbe zgornje konstrukcije na spodnjo ploščo. Njen prerez (jekleni C profil višine 30 cm) objame osnovni trikotni prerez droga po vseh treh stranicah, s čimer zagotavlja togost in stabilnost spoja. Predvidena obtežba na talno ploščo znaša približno 20 t na površini 17 m².
Med drogovci so nameščene nastopne stopniščne ploške, izvedene iz kovinske prosjone mreže na jekleni podkonstrukciji. Stopnišče na prvi tretjini višine spomenika, povezuje drogovce in deluje kot sekundarni nosilni element. Po principu zavetrovanja povečuje togost konstrukcije in zmanjšuje horizontalne pomike, s čimer se omejuje vpliv obremenitev na spodnjo brano.
Natečajna ocena, da je brez dodatnih konstrukcijskih ojačitev, možna dodatna obremenitev jeklene konstrukcije korita do 10 ton, v našem primeru ni merodajna, saj rešitev predvideva popolno odstranitev celotne obstoječe konstrukcije. Tako lahko v primeru nove konstrukcije namesto nosilnosti prvotne jeklene konstrukcije upoštevamo (v naravi preizkušeno) nosilnost obstoječe talne plošče atrija, to je 40 t (tehnično poročilo iz leta 1991, IZTR). Alternativna možnost je pritrditev enake konstrukcije (brane) na spodnjo kletno etažo. Takšna rešitev bi po principu pritrjevanja jambora pri jadicah (ki prebada kabino in sega do kobilice), bistveno povečala togost drogov in hkrati razbremenila talno ploščo atrija. Na ta način bi bilo mogoče utemeljiti večjo težo konstrukcije novega spomenika od predvidene znotraj izhodišč natečajne naloge.

Analiza, obtežba in material
V analizi smo upoštevali naslednje izhodišče:
jeklo: S355 J2 ali višje kvalitete, vroče cinkano
vijaki: 10.8 prednapeti
karbon: karbonske plošče, lepljene v Y profil
obtežba vetra: vb=20m/s oz. gp=0.54kN/m2 (tlak pri največjih hitrostih ob sunkih vetra, SIST EN 1991-1-4).

Zaradi narave naloge (IDZ) je bil izračun izveden s preprosto elastično 2D-analizo reprezentativnega droga višine 26 m, s katero smo ocenili pomike in izkoriščenost najbolj obremenjenega prereza. Zajeli smo zgoraj naštetе obtežbe in jih kombinirali v skladu s pravili Evrokoda. Sile vetra smo ocenili z drugim pripomočkom, kjer smo upoštevali razširitev vetru izpostavljenega prereza v primeru nastanka žleda. Sila vetra znaša cca. 4,4 kN s prijemališčem na cca. 1/3 višine droga.

IDEJA

Novi spomenik je zamišljen kot odprti, navpično razgiban javni prostor. Ne temelji na monumentalnosti kot fiksni formi oblasti, temveč na možnosti spontanega prepletanja zgodovine in sedanjosti. Njegova zasnova ni reprezentativna, namenjena občudovanju, temveč izkustvena: izhaja iz principov sodobne umetnosti in arhitekture, ki uporabnika ne obremenjujeta z vnaprejšnjo določeno interpretacijo, ampak omogočata avtentično doživetje. Spomenik evocira odprt, svobodno in pluralno družbo ter obenem nudi trdno infrastrukturo za demokratično in dostopno rabo prostora. **Antimonumentalizem je pri tem ključnega pomena: državnost ni enkratni dogodek, temveč proces. Spomenik zato spodbuja izkustvo, večglasje in dialog** ter odgovornost do zgodovine prenaša na skupnost in na vsakdanjo rabo prostora. Namesto statične skulpture je spomenik prostor sam – kulturna infrastruktura, ki spomina ne ohranja z obliko, ampak z možnostjo interakcije. Postane javni prostor prihodnosti: prostor demokracije, ne oblasti; vključevanja, ne reprezentacije; izkušnje, ne simbolike; dotika, ne distance. Od daleč bo spomenik deloval kot simbol in tretja vertikala Trga, od blizu pa kot prostorski element in povezava dveh ravnin javnega prostora na točki, kjer smo prvič razvili zastavo in obeležili prehod v demokratično družbo. Spomenik komunicira brez mase in brez zaključene forme. Instalacija s svojo prezenco v dnevnem času stremi k namerni nesnovnosti; kljub višini se v prostor umešča nepretenciozno in dopolnjuje obstoječo prostorsko ureditev. Svojo pravo identiteto izrazi šele v interakciji z obiskovalci podnevi in svetlobo ponoči - ali scenografijo ob proslavah. **Bistvo spomenika je, da se uresniči kot nov javni prostor spontane uporabe, prostorsko opredeljen ambient, ki ne dominira, ne razlaga, ampak omogoča doživetje. Njegova moč je v njegovi ambivalentni podobi in prisotnosti zgodovinskega pomena onkraj simbolike in načrtovane funkcije.**

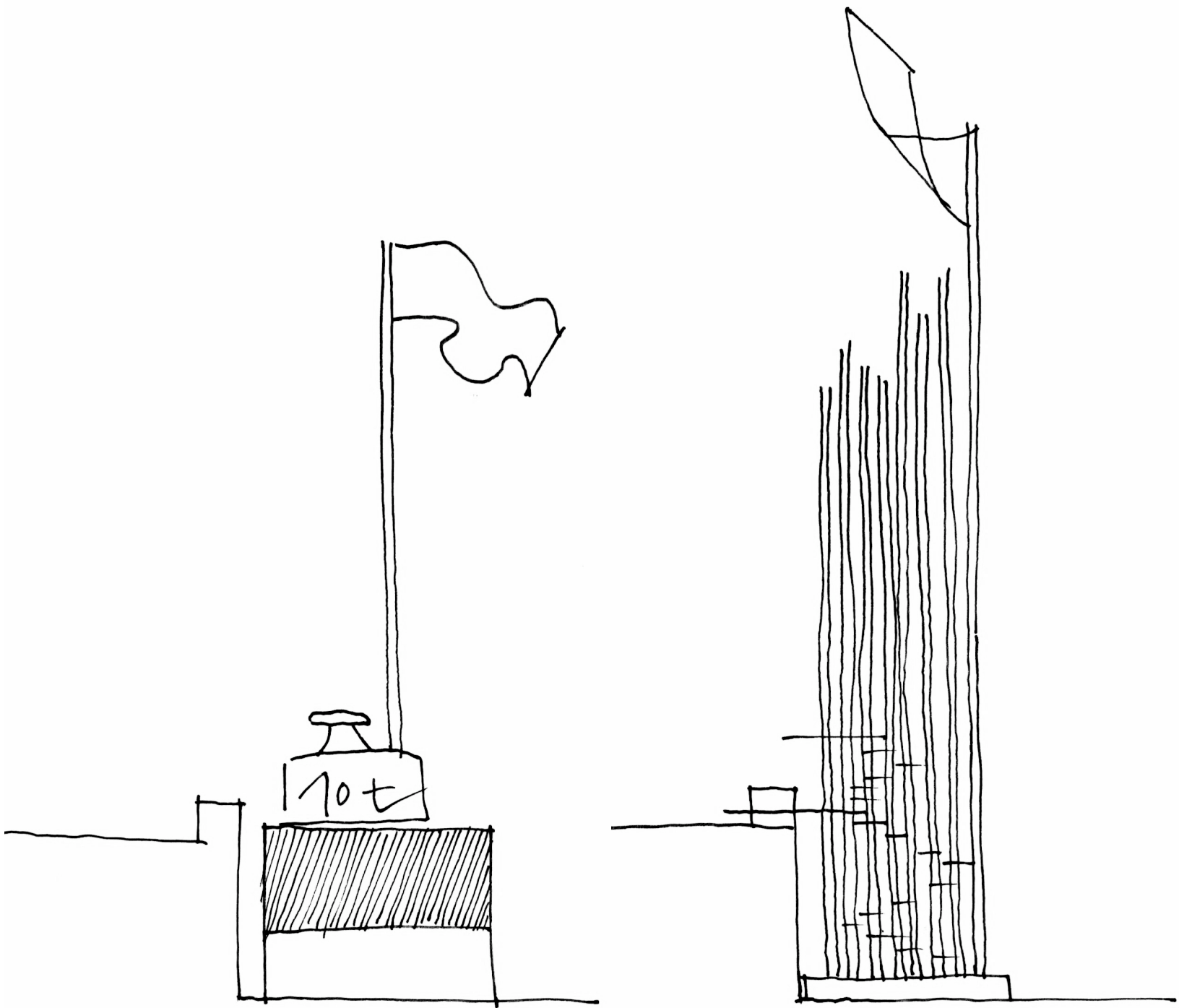
V nočnem času ali ob prireditvah, spomenik z osvetlitvijo, stopi v prvi plan. S protokolarno scenografijo in kulturnim scenosledom lahko postane osrednje prizorišče proslave. **Na naveden dan, v dnevnem času, kot žiltna kuriozizeta privabi v svojo bližino, ob tem pa ne zastre pogleda na oblikovno izrazito plastiko in arhitekturo Trga.** Kot prostor vsakdanje, svobodne rabe spomenik prevzema vlogo male arhitekture za razgledovanje, posedanje, igro, druženje ali nastopanje. **S svojo lego nasproti stavbe Državnega zbora lahko prevzame tudi bolj dejavne funkcije in deluje kot odprti oder javnega življenja in infrastrukturna podpora dejavnostim državljskih pobud** - kot antipod in alternativa institucionalni politiki v parlamentu.

ARHITEKTURNA ZASNOVA

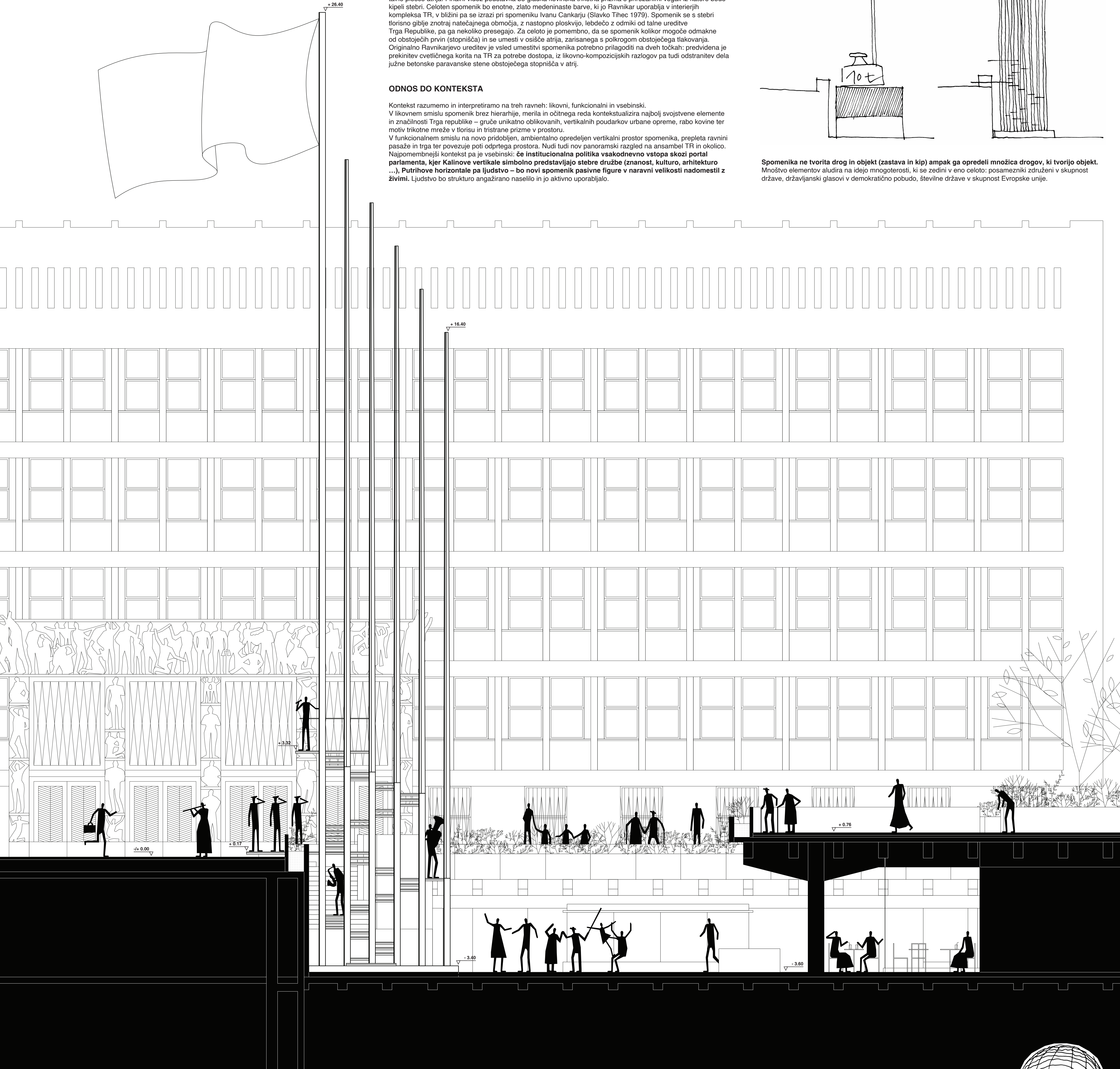
Spomenik opredeli 21 'medeninastih' drogov, ki skupaj oblikujejo objekt v obliki prirezane trikotne prizme. Najvišji izmed drogov, na katerem plapolja zastava, v višino meri 30 m od kote atrija, najnižji pa 20 m. Prizma se na vrhu zaključi s 60 stopinjsko porezavo. Drogove v bazi, do pribl. 1/3 višine, med seboj povezujejo nastopne ploskve kovinskih stopnic, ki skupaj s stebri tvorijo stabilno zavetrovano konstrukcijo. Stebri so v območju stopnic jekleni, trikotnega votlega prereza, v nadaljevanju pa se profil spremeni v Y, material pa v znatno lažji, konstrukcijsko dobro uveljavljen karbon (navtika). Stebri se od baze proti vrhu zožujejo v vitkejši prerez. Vzdož vseh stebrov je nameščena linjska osvetlitev, ki ponoči prizmatično telo napolni s svetlobo. Drog za zastavo je izjema in je v celotnem poteku votlega trikotnega prereza. Poleg osvetlitve ima nameščen mehanizem za dvig zastave, v prerezu pa lahko tudi ventilatorski sistem (patentirana rešitev, ki se uveljavlja na Olimpijskih igrah, vojaških in državnih proslavah in drugih velikih dogodkih, za učinek stalnega plapolanja. Podstavek spomenika tvori iz jeklenih C profilov varjena brana, ki togo objame vse stebre in obežbo prenese na talno ploščo atrija. Finalni videz podstavka bo gladka kovinska trikotna prizma s prirezanimi vogali iz katere bodo kipeli stebri. Celoten spomenik bo enotne, zlato medeninaste barve, ki jo Ravnikar uporablja v interierjih kompleksa TR, v bližini pa se izrazi pri spomeniku Ivanu Cankarju (Slavko Tihec 1979). Spomenik se s stebri tlorisno giblje znotraj natečajnega območja, za nastopno ploskvijo, lebdedeč z odmiki od talne ureditve Trga Republike, pa ga nekoliko presegajo. Za celoto je pomembno, da se spomenik kolikor mogoče odmakne od obstoječih prvin (stopnišča) in se umesti v osišče atrija, zarisanega s polkrogom obstoječega tlakovanja. Originalno Ravnikarjevo ureditev je vsled umestitvi spomenika potrebno prilagoditi na dveh točkah: predvidena je prekinitev cvetličnega korita na TR za potrebe dostopa, iz likovno-kompozicijskih razlogov pa tudi odstranitev dela južne betonske paravanske stene obstoječega stopnišča v atrij.

ODNOS DO KONTEKSTA

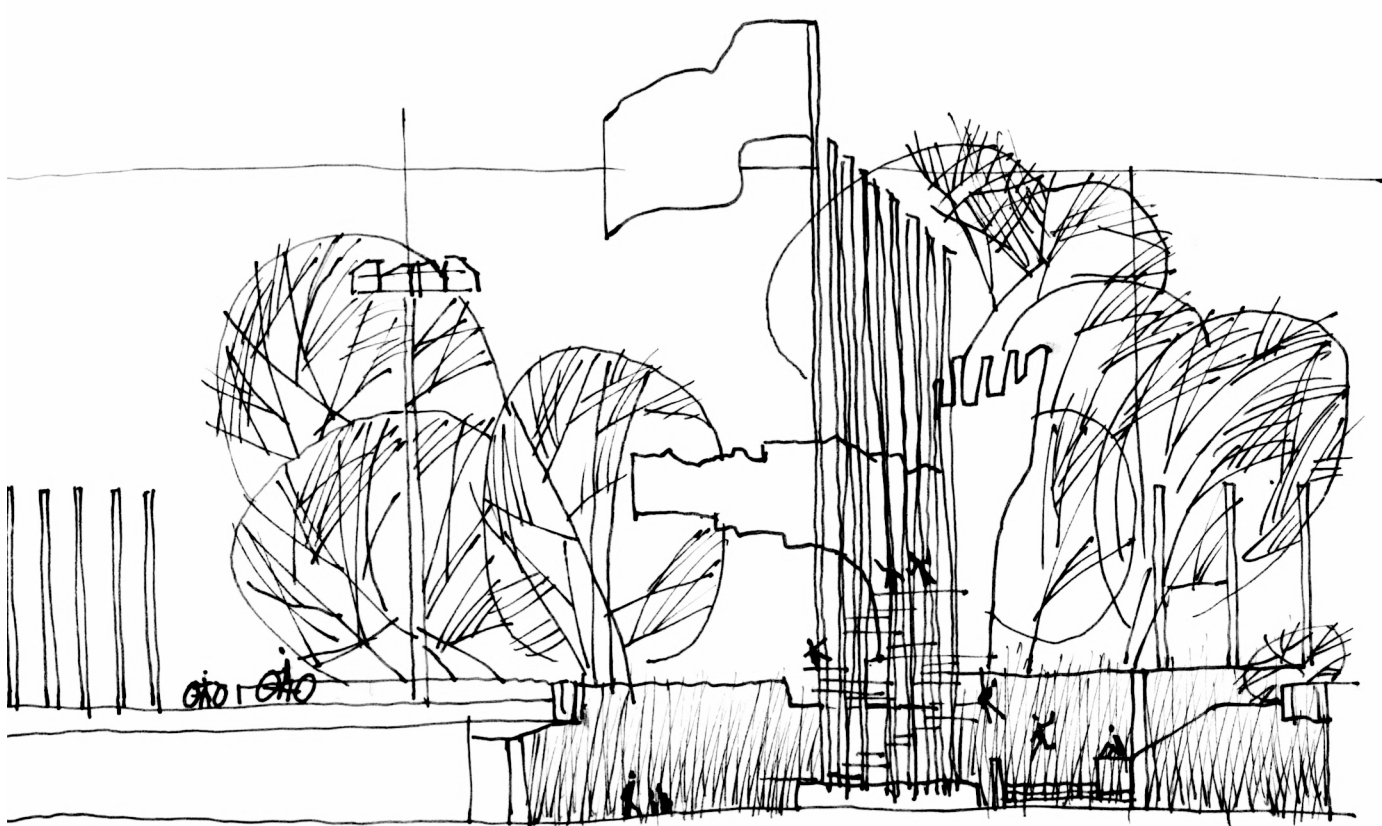
Kontekst razumemo in interpretiramo na treh ravneh: likovni, funkcionalni in vsebinski. V likovnem smislu spomenik brez hierarhije, merila in očitnega reda kontekstualizira najbolj svojstvene elemente in značilnosti Trga republike – gručo unikatno oblikovanih, vertikalnih poudarkov urbane opreme, rabo kovine ter motiv trikotne mreže v tlorisu in tristrane prizme v prostoru. V funkcionalnem smislu na novo pridobljen, ambientalno opredeljen vertikalni prostor spomenika, prepleta ravnini pasaže in trga ter povezuje poti odprtega prostora. Nudi tudi nov panoramski razgled na ansambel TR in okolico. Najpomembnejši kontekst pa je vsebinski: **če institucionalna politika vsakodnevno vstopa skozi portal parlamenta, kjer Kalinove vertikalne simbolno predstavljajo stebre družbe (znanost, kulturo, arhitekturo ...), Putrihove horizontale pa ljudstvo – bo novi spomenik pasivne figure v naravni velikosti nadomestil z živimi.** Ljudstvo bo strukturo angažirano naselilo in jo aktivno uporabljalo.

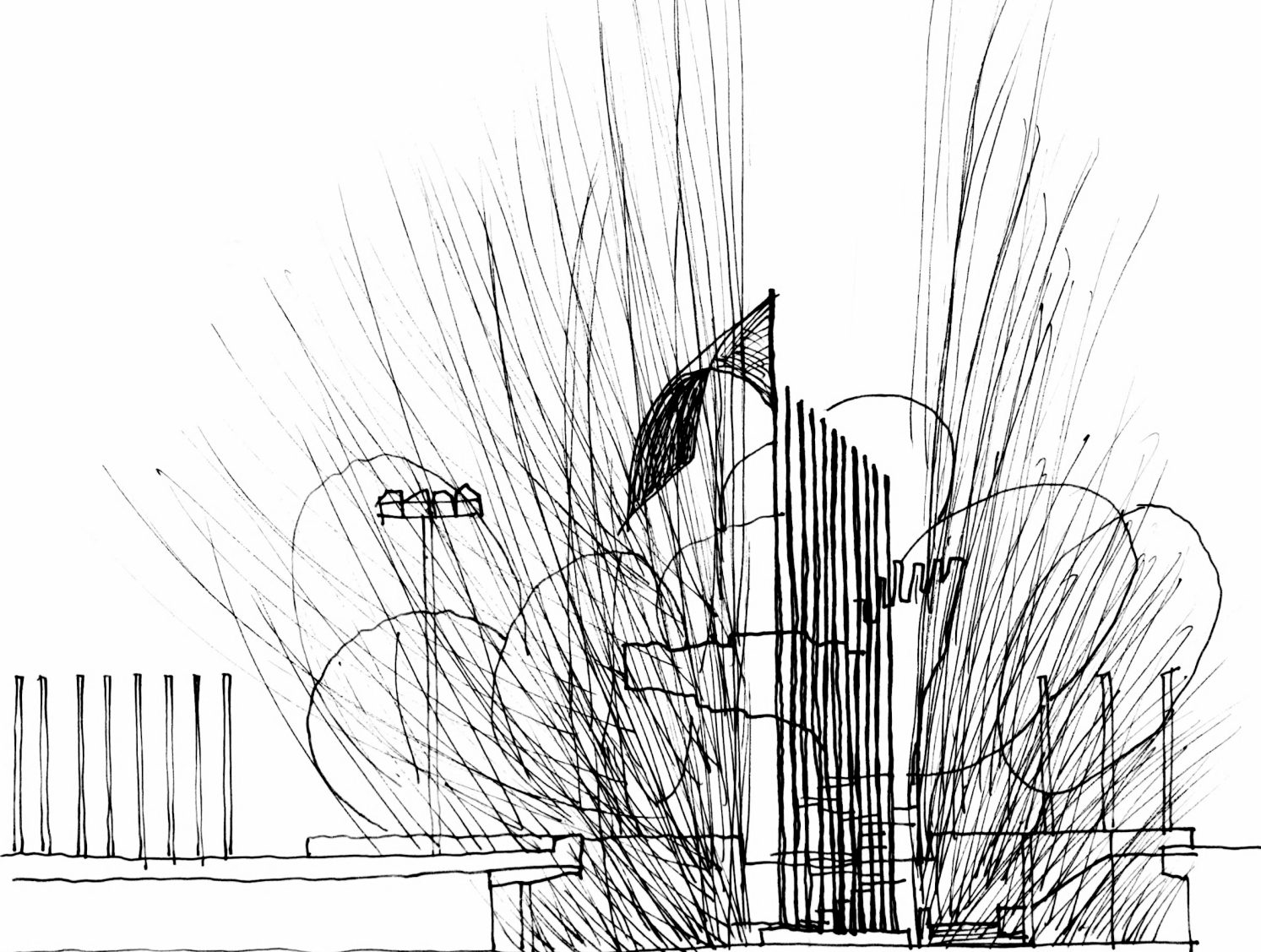
Spomenika ne tvorita drog in objekt (zastava in kip) ampak ga opredeli množica drogov, ki tvorijo objekt. Mnoštvo elementov aludira na idejo mnogoterosti, ki se zedini v eno celoto: posamezniki združeni v skupnost države, državljski glasovi v demokratično pobudo, številne države v skupnost Evropske unije.

PREREZ Z-V 1:50

Podnevi je spomenik prosojna, prepustna in porozna struktura, ki si kljub izraziti višini ne prizadeva za prevlado v prostoru in ne ovira vedut na oblikovno izrazite prvine Trga Spomenik osamosvojitvi je spomenik demokraciji in odprti družbi. Umeščen na silišče dveh ravnin, atrija in Trga, vabi v izkušnjo: spodbuja gibanje, prehajanje, zadrževanje, opazovanje, igro in nastopanje. Namenjen je slovesnostim, pa tudi spontani uporabi in civilnim pobudam – kot oder svobodnega izražanja in družbene izmenjave.

Ponoči, z osvetlitvijo zablesti in prevzame glavno vlogo. V prostoru zariše polno tristrano prizmatično telo - arhitektsko prostorsko formo, ki jo prepoznamo kot značilno silhueto dnevnih podob Trga.

Ob slovesnostih postane zmogljiv oder scenske dramaturgije: omogoča večnivojsko razporeditev akterjev, scenskih elementov, polikromatske svetlobne učinke in slovesen dvig zastave na izpostavljeni platformi. Zastava velikih dimenzij bo ob podpori tehnologije, ki skozi drog poganja zrak, lahko vedno v plapolajočem gibanju.

